KPSS

TARİH

SORU - CEVAP

2024

"tarihvakti

Kaşgarlı Mahmut'un "**Divan-ı Lügati't Türk**" adlı eserinde "**Türk**" kelimesi hangi anlamda kullanılmıştır?

OLGUNLUK ÇAĞI

Kaynak	Anlam
Çin Kaynakları	Miğfer
Kaşgarlı Mahmut	Olgunluk Çağı
A. Wambery	Türemek
Ziya Gökalp	Kanun ve nizam Sahibi
İran Kaynakları	Güzel İnsan
Doerfer	Devlete bağlı halk

tarihvakti.com tarihvakti.com tarihvakti.com tarihvakti.com

En gelişmiş ve günümüze en yakın olan Orta Asya Türk kültür bölgesi hangisidir?

TAGAR KÜLTÜRÜ

Anav Kültürü (MÖ 4000-MÖ 1000)
- Türk kültüründe önemli bir yere sahip olan "At" ilk kez bu kültürde görülmüştür.
- Orta Asya'nın en eski kültür merkezidir.

Afanesyevo Kültürü (MÖ 2500-MÖ 1700)
- Türklere ait en eski kültür merkezidir.

Andronova Kültürü (MÖ 1700-MÖ 1200)
- Türklerin atalarının yaşamış olduğu kültür merkezidir.

Karasuk Kültürü (MÖ 1200-MÖ 700)
- Karasuk, demirin en erken işlendiği kültür merkezidir.

Tagar Kültürü (MÖ 700-MÖ 300)
- Orta Asya'nın en gelişmiş kültür merkezidir. Günümüze en yakın olan kültür Tagar Kültürü'dür.

Maden işlemeciliğinde ustalaştıkları için "**Bozkırın Kuyumcuları**" olarak adlandırılan Türk topluluğu hangisidir?

İSKİTLER (SAKALAR)

İSKİTLER (SAKALAR)

- Bilinen ilk Türk Boyu İskitler'dir.
- Tarihte bilinen en önemli hükümdarı **Alp Er Tunga**'dır.
- İlk kadın hükümdar olan **Tomris Hatun** bu boyun lideridir.
- Ordularında "**Amazon**" adındaki kadın savaşçılar yer almıştır.
- Tarihte bilinen ilk atlı göçebe Türk topluluğu İskitler (Sakalar)'dir.
- Üzengiyi (Ata binerken ayak basılan yer) ilk defa kullanmışlardır.
- İlk defa "**Balbal**" dikmişlerdir.
- Sanat eserlerinde hayvan üslubunu kullanmışlardır.
- "**Şu**" ve "**Alp Er Tunga**" destanları İskitler'e aittir.
- Maden işlemeciliğinde oldukça usta oldukları için "**Bozkırın Kuyumcuları**" olarak adlandırılmışlardır.
- **Firdevsi**, "**Şehname**" adlı eserde Alp Er Tunga'dan "**Afrasiyab**" şeklinde bahsetmiştir.

tarihvakti.com tarihvakti.com tarihvakti.com tarihvakti.com

Orta Asya'da **siyasi birliği sağlayan ilk Türk devleti** hangisidir?

ASYA HUN DEVLETİ (BÜYÜK HUN DEVLETİ)

ASYA HUN DEVLETİ

- Merkezi **Ötüken** 'dir. (Ötüken "**Toprak Ana**" veya "**Kutsal Toprak**" olarak anılmıştır.)
- Kurucusu **Teoman**'dır.
- Çinliler, Teoman tarafından yapılan akınlar karşısında **Çin Seddi**'ni yapmışlardır.
- En önemli hükümdarı **Metehan**'dır.
- Orta Asya'da siyasi birliği sağlayan ilk Türk devletidir.
- Metehan, Tunguzlar'a toprak vermeyip, **vatan sevgisinden bahseden ilk Türk Hükümdarı** olmuştur.
- Metehan "**onlu sistem**" 'i bulmuş ve tarihte ilk düzenli orduyu kurmuştur. Kara Kuvvetlerinin kuruluş tarihi olarak, Mete Han'ın tahta çıkış tarihi olan M.Ö. 209 yılı esas alınmıştır.
- İlk Türk-Çin antlaşması "**Kuzey Şansi Antlaşması**" 'dır.
- Batı Hun hükümdarı **Çiçi** ; "***İstiklali feda etmeyi gülünç ve utanç verici bulurum.***" diyerek bu fikri "**alçaklık**" olarak nitelendirmiştir.

Kavimler Göçü'nün başlamasında etkili olan Türk lider kimdir?

BALAMİR (BALAMBER HAN)

KAVİMLER GÖÇÜ

Çin baskıları sebebiyle Kuzey Hun hükümdarı **Balamir** Avrupa'ya göç etmiştir. Bu göç sonrası barbar kavimler olarak bilinen Gepit, Vandal, Sakson, Frank, Got, Ostrogot gibi kavimler yerlerini terketmek zorunda kalmıştır. **Bu göçler sonucunda;**

- Roma İmparatorluğu 2'ye ayrıldı.
- Roma'nın 2'ye ayrılmasıyla Hristiyanlık dini de Katolik ve Ortodoks olmak üzere ikiye ayrıldı.
- Kilise güçlendi ve Skolastik düşünce ortaya çıktı.
- Bugünkü Avrupa devletleri ortaya çıkmaya başladı.
- İspanya Müslümanların eline geçti
- Alman Krallığı ve Papalık birleşerek Kutsal Roma Germen İmparatorluğu'nu kurdular.
- Avrupa Hun Devleti kuruldu.
- İlk Çağ kapandı, Orta Çağ açıldı.

tarihvakti.com tarihvakti.com tarihvakti.com tarihvakti.com

Avrupa'da kurulan ilk Türk devleti hangisidir?

AVRUPA HUN DEVLETİ

AVRUPA HUN DEVLETİ (374-469)

- Macaristan topraklarında kurulan ve hüküm süren Avrupa Hun Devleti 'nin kurucusu **Balamir**'dir.
- Avrupa'da kurulan ilk Türk devletidir.
- Devlet İlk defa **Uldız** zamanında Anadolu'ya ayak basılmıştır.
- **Attila** döneminde devlet en parlak dönemini yaşamıştır .
- Attila tahta çıktıktan sonra ilk önce Doğu Roma İmparatorluğu'yla 434 yılında **Margus Antlaşması**'nı imzalamıştır. Bu antlaşma ile Bizans ödediği vergiyi iki katına çıkarmıştır. 447'de Doğu Roma'nın şartlara uymaması sebebiyle Attila tekrar sefere çıkmış ve **Anatolyus Antlaşması** imzalanmıştır.
- Attila'ya Hristiyanlar tarafından **"Tanrı'nın Kamçısı (Flagellum Dei)", "Cesur Kavimlerin Efendisi"** unvanları verilmiştir. Ayrıca Attila Almanların **Nibelüngen** destanında ise **"Etzel"** olarak anılmıştır.

istanbul'u kuşatan ilk Türk devleti hangisidir?

AVARLAR

Malazgirt Savaşı sırasında Peçenekler'le birlikte Alparslan'ın ordusuna katılarak **savaşın kazanılmasını kolaylaştıran Türk devleti** hangisidir?

UZLAR

AVARLAR (562-805)

- Kurucusu **Bayan Han**'dır.
- Köktürkler "**Apar**" , Çinliler ise "**Juan-Juan**" olarak adlandırmışlardır.
- Hem Orta Asya'da hem de Avrupa'da devlet kurmuşlardır.
- Göktürklerin 552'de Orta Asya'da kurulmasıyla, Batı'ya göç ederek Macaristan topraklarına hâkim olmuşlardır.
- Sasaniler'le işbirliği içeresinde 619 ve 626'da İstanbul'u kuşatmışlarına rağmen amaçlarına ulaşamamışlardır.
- İstanbul'u kuşatan ilk Türk devleti Avarlar'dır.
- Hunlar ile birlikte üzengiyi Avrupa'ya taşımışlardır.
- 805 yılında Franklar tarafından yıkılmışlardır.

UZLAR

- Oğuz'un Müslüman olanlarına "Türk" veya "**Türkmen**", Hristiyan olanlarına ise "**Uz**" adı verilirdi.
- Bizans ordusunda ücretli askerlik yapmışlardır.
- Peçenekler'le birlikte Malazgirt Savaşı'nda taraf değiştirmişlerdir.
- Günümüzde "**Gagavuz Türkleri**" olarak Dobruca ve Moldova'da yaşamlarına devam etmektedirler.

tarihvakti.com tarihvakti.com tarihvakti.com tarihvakti.com

Divan-ı Lügati't Türk'te "**Rum diyarına yakın oturan Türkler'den bir bölük**" olarak bahsedilen topluluk hangisidir?

PEÇENEKLER

PEÇENEKLER

- Rusların Karadeniz'e inmelerine engel olmuşlar ve balkanlarda yayılmalarına izin vermemişlerdir.
- Tuna Nehri'ne kadar olan bir alanda hüküm sürmüşlerdir.
- Bir süre Bizans egemenliği altında yaşamışlar ve yine Bizans tarafından yıkılmışlardır.
- Bizans ordusunda paralı asker olarak görev yapmışlardır.
- 1071'de Malazgirt Savaşı'nda taraf değiştirerek Alparslan ve ordularının bu savaşı kazanmasında oldukça etkili olmuşlardır.
- Divan-ı Lügati't Türk'te "**Rum diyarına yakın oturan Türkler'den bir bölük**" olarak bahsedilmişlerdir.

tarihvakti.com tarihvakti.com tarihvakti.com tarihvakti.com

Türk tarihinde ilk defa "**Türkoloji Enstitüsü**" kuran Türk devleti hangisidir?

MACARLAR

MACARLAR

- Bilinen ilk lideri **Arpad**'dır.
- Hristiyanlığı benimseyerek Türk kimliğini kaybetmişlerdir.
- Soylarını Attila'ya dayandırmışlardır.
- 1526 Mohaç Meydan Muharebesi'nden sonra Osmanlı'ya bağlanmıştır.
- Macaristan topraklarının büyük bir bölümü 1699 Karlofça Antlaşması'yla Avusturya'ya bırakılmıştır.
- Macaristan, I. Dünya Savaşı'ndan sonra bağımsız bir devlet olmuştur.
- Türk tarihinde ilk kez "**Türkoloji Enstitüsü**" kurmuşlardır.
- 2008 yılından itibaren ise Macaristan'da Türk Kurultayı düzenlemektedir.

Türk tarihinde "Han" unvanını kullanmayı terk ederek **"Çar" unvanını kullanan ilk devlet** aşağıdakilerden hangisidir?

TUNA BULGARLARI

Rihle (Yolculuk) adlı eserinde İtil Bulgarlarından bahseden ünlü seyyah kimdir?

İBN-İ FADLAN

BULGARLAR (583-1237)

- Kubrat'ın (Kurt) liderliğinde Büyük Bulgar Devleti'ni kurmuşlardır.
- Tuna Bulgarları ve İtil (Volga) Bulgarları olarak ikiye ayrılmıştır.

Tuna Bulgarları:

- Dobruca'nın güneyinde **Asparuh** (679-702) tarafından kurulan Tuna Bulgar Devleti , **Boris Han** Dönemi'nde Hristiyanlığı resmen kabul etmiştir.
- Tuna Bulgarları İstanbul'u kuşatan ikinci Türk topluluğudur.
- Zamanla milli kimliklerini kaybetmiş ve slavlaşmışlardır. Bugünkü Bulgarlar'ın atalarıdırlar.
- Han unvanını kullanmayı terk etmişler , Çar unvanını kullanmışlardır.
- Çar unvanını kullanan ilk Türk hükümdar **Simon**'dur.

İTİL (VOLGA) BULGARLARI

- Ticaretle uğraşmaları sonucunda Müslüman tüccarlarla ilişkiye girmişler ve **Almış Han** zamanında İslamiyet'i kabul etmişlerdir.
- Doğu Avrupa'da Türk İslam kültürünün temsilcisi olmuşlardır.
- **İbni Fadlan, "Rıhle (Yolculuk)"** adlı eserinde İtil Bulgarlarından bahsetmiştir.
- İtil Bulgarları bugünkü Kazan Türkleri'nin atasıdır.

tarihvakti.com tarihvakti.com tarihvakti.com tarihvakti.com

Museviliği kabul eden ilk ve son Türk devleti hangisidir?

HAZARLAR

HAZARLAR (630-968)

- Hazar kelime olarak "**barış, güven**" anlamı taşımaktadır.
- Bizans'ın kışkırtmasıyla Hz.Osman döneminden itibaren Müslüman Araplarla mücadele ederek Maveraünnehir'in İslamlaşmasını uzun süre engellemişlerdir.
- Müslüman Araplarla ilk mücadeleler bu dönemde başlamış olup, bu mücadelede güç kazanmak isteyen Hazarlar ordusuna ücretli asker almışlar ve böylece Hazarlar Türk tarihinde ordusuna ücretli asker alan ilk Türk devleti olmuştur.
- İslamiyet'in Kafkaslar ve Rusya'da yayılmasını yine Hazarlar engellemişlerdir.
- Müslüman Araplarla savaşarak İslamiyet'in yayılmasını engellemek Hazarlar ile Türgişler'in ortak özelliğidir.
- Museviliği kabul eden ilk ve son Türk devletidir.
- Kürk Yolu'nu kullanmış ve bu sayede zenginleşmişlerdir.

tarihvakti.com tarihvakti.com tarihvakti.com tarihvakti.com

- Hazarlar arasında Göktanrı, Hristiyanlık, İslamiyet, Musevilik gibi dinler de yayılmıştır. Bu da dini hoşgörüsü olan bir devlet anlamı taşımaktadır.
- Hazarların içinde yaşayan Müslümanlar Emevi-Hazar Savaşı'nda Hazarların içinde yer almış ve bu yüzden Hazar hakanı Müslümanların daha iyi yönetilebilmesi amacıyla Müslümanlarına başlarına **Hazz** adı verilen yöneticiler tayin etmiştir.
- Hazarların yaşadıkları döneme **Pax Hazaria** yani "**Hazar Barış Çağı**" denilmiştir.
- Hazarların en çok etkilediği millet Ruslar'dır.
- **İbni Havkal,** Seyehatnamesi'nde Hazarlar hakkında bilgiler vermiştir.
- Günümüzde Polonya ve Litvanya'daki Karaim, Karaçay diğer değişle Karay Türkleri Hazarların torunlarıdır.
- İstanbul'daki "**Karaköy**" semtinin adının "**Karay köy**"den geldiği ifade edilmektedir. Çıksalın'da Seferad mezarlığının yanında bir duvarla ayrılmış Karay mezarlığı bulunmaktadır.

Türkçe, Farsça ve Latince bir sözlük olan "**Codex Cumanicus**" hangi Türk topluluğu tarafından oluşturulmuştur?

KIPÇAKLAR (KUMANLAR)

Birinci Göktürk Devleti'ne en parlak dönemini yaşatan hükümdar kimdir?

MUKAN KAĞAN

KIPÇAKLAR (KUMANLAR) (1000-1303)

- Kıpçaklar için **Sarı Türkler** denilirdi.
- Orta Asyada, Oğuzlarla yaptıkları mücadeleler Dede Korkut hikayelerine konu olmuştur.
- Ruslarla mücadeleleri Rus İgor Destanı'na konu olmuştur.
- Türkçe, Farsça ve Latince bir sözlük olan "**Codex Cumanicus**" 'u oluşturmuşlardır.
- Altınorda Devleti'nin temelini oluşturmuşlar, Moğolların Türkleşmesinde etkili olmuşlardır.
- Eyyubi ve Memluk ordusunda görev yapmışlardır.
- 1250'de Mısır'da kurulan Memlûklular Devleti kısa bir süre sonra Kuman-Kıpçak Türklerinin eline geçmiştir.
- Zaman içerisinde bir kısmı Hristiyanlığı benimseyen Kıpçakların bir kısmı da Kırım, Kafkaslar ve İdil Bulgarları ülkesinde Müslüman olmuştur.

GÖKTÜRKLER (552-659)

- Orta Asya'da kurulan ikinci büyük Türk devletidir.
- Türk adını siyasi anlamda bir devlet adı olarak kullanan ilk devlettir (ulusçu anlayış).
- **Bumin Kağan** liderliğinde isyan ederek 552'de Kutsal Toprak Ötüken'de devlet kurmuşlardır.
- Orta Asya Türk Siyasi Birliği ikinci kez sağlanmıştır.
- İlk kez ikili Teşkilat uygulanmıştır.
- En parlak dönemini **Mukan Kağan** zamanında yaşamıştır.
- Orta Asya'dan Bizans'a elçi gönderen ilk devlet Göktürk Devleti'dir.
- 582'de Çin entrikaları sonucu ikiye ayrılmıştır. 630'da Doğu, 658'de Batı Göktürkler Çin hâkimiyetine girmiştir. İkisine de Çin son vermiştir.
- 50 sene Çin esareti altında yaşamak zorunda kalan Türkler önce Kürşat sonra da **Nişufu** liderliğinde milli istiklal ayaklanmaları başlatmışlardır.

tarihvakti.com tarihvakti.com tarihvakti.com tarihvakti.com

Maniehizm'i resmi din olarak kabul eden ve bu dinin etkisiyle **yerleşik yaşama geçen T**ürk devleti hangisidir?

UYGURLAR

UYGURLAR (744-840)

- Uygur devletinin kurucusu **Kutluk Bilge Kül Kağan**'dır.
- Başlangıçta devletin merkezi Ötüken olmuşsa da daha sonraları başkent Ordu - Balık(Karabalasagun) şehrine alınmıştır.
- Uygurlar Talas Savaşı sonucunda Orta Asya hakimiyetini sağlayarak Çin'i vergiye bağlamışlardır.
- **Bögü Kağan** döneminde Çin'le olan siyasi ilişkiler sonucunda Maniheizm dinini resmi din olarak kabul etmişlerdir (763).

Bu dinin etkisiyle;

- Hayvansal gıdalar yasaklandı ve Uygurlar savaşçılık özelliklerini yitirmeye başladılar.
- Sulama kanalları açılarak tarım yapıldı ve böylece yerleşik hayata geçildi. (Türklerin tanımış olduğu ilk bitki yonca, ürettiği ilk bitki ise darıdır.)

tarihvakti.com tarihvakti.com tarihvakti.com tarihvakti.com

- Şehirler kuruldu. Tapınak ve saraylar inşa edildi. (Bu yapılar Osmanlı ve Selçuklu Devleti'ndeki külliyelerin kaynağını oluşturmuştur.) (Uygurlarda yapılan şehirlere "**Balıg**" adı verilmiştir.)
- Mani ışık anlamına geldiğinden hükümdarların isimlerinin başlarına **ay** veya **kün** unvanları verilmiştir.
- Mani'nin mesleği ressamlık olduğundan bu dinin etkisiyle resim sanatı gelişmiştir. (Uygurlarda resimle uğraşana **bedizci**, yapılan duvar resimlerine ise **fresko** denilmiştir.)
- Bu dinde duaların yazılı olması zorunlu olduğundan Çin'den hareketli matbaa getirilmiştir

Ayrıca Uygurlar;

- Türk tarihinde ilk defa kütüphaneler kurmuşlardır.
- Türk tarihinde ilk kez örgün eğitim kurumları oluşturmuşlardır.
- Orta oyununu bulmuşlar ve Türk tiyatrosunun temelini atmışlardır.
- Pandomim, şan ve operayı bulmuşlardır.
- Töreleri yazılı hale getirmişlerdir.
- İlk defa minyatür sanatını kullanmışlardır.
- Türk tarihinde ilk defa kağıt para (**çav**) kullanmışlardır.
- Türk tarihinin ilk vakıflarını oluşturmuşlardır.
- Hukuki meseleleri yazılı hale getirmişlerdir. (vasiyetname, velayetname)

- Faizle borç vererek Türk bankacılık sisteminin temelini oluşturmuşlardır.
- **Nişadır** adı verilen madeni Çin'e ihraç etmişlerdir. (Bu maden Çin kaynaklarında **Uygur Tuzu** veya **Tatar Tuzu** olarak geçmektedir.)
- Akapuntur, göz tedavisi ve çiçek aşısını kullanmışlardır.
- Uygurların yapmış oldukları sanat eserleri, Talas Savaşı sonucunda batıya taşınmıştır.
- Uygurlar en çok Moğollar'ı etkilemiştir.

Uygurların Türk Tarihi Açısından Önemi

- Yerleşik hayata geçen ilk Türk topluluğudur.
- 18 harfli kendilerine özgü alfabeyi kullanmışlardır.
- 12 Hayvanlı Türk Takvimi 'ni yapmışlardır.

tarihvakti.com tarihvakti.com tarihvakti.com tarihvakti.com

Dünyanın en uzun destanlarından biri olarak kabul edilen " **Manas Destanı**" hangi Türk devletine aittir?

KIRGIZLAR

KIRGIZLAR (840-1212)

- 840 yılında Uygurlar'ı yıkmışlar ve bağımsız bir devlet haline gelmişlerdir.
- 13. yüzyılda Moğollar'a itaat etmişlerdir.
- Kırgızlar , Moğollar'a itaat eden ilk Türk devleti'dir.
- En uzun destanımız olan **Manas Destanı** ve **Yenisey Kitabeleri**'ni oluşturmuşlardır.
- 920'de Karahitaylar tarafından yıkılmışlardır.
- Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra günümüzde Kırgızistan olarak varlığını devam ettirmektedir.
- Dünya tarihinde milletlerarası yarışma düzenleyen ilk devlet Kırgızlar'dır.

İslamiyet'i benimseyen ilk Türk topluluğu hangisidir?

KARLUKLAR

Kendi adına para bastıran ilk Türk hükümdar kimdir?

BAGA TARKAN

KARLUKLAR (627-1212)

- Karluklar, II. Kök Türk Devleti'nin yıkılmasında ve Uygur Devleti'nin kurulmasında etkili olmuştur.
- Hükümdarlarına **Atasagun** unvanı verilmiştir.
- 751 Talas Savaşı'nda Çinlilere karşı Müslüman ordusunun yanında yer almıştır.
- 840'ta Uygur Kağanlığının yıkılması üzerine kendini Kök Türkler'in halefi kabul eden Karluk Hükümdarı Bilge Kül Kadir Kağan "**Kara Han**" unvanını almıştır.
- Karluklar, ilk Müslüman Türk devleti olan Karahanlılar'ın kurulmasında etkili olmuştur (840).
- Karluklar İslamiyet'i benimseyen ilk Türk topluluğudur.
- Karluklar, Moğollara itaat eden ilk Müslüman Türk topluluğudur.

TÜRGİŞLER (659-766)

- En bilinen hükümdarları Baga Tarkan'dır.
- Baga Tarkan kendi adına para bastıran ilk Türk hükümdardır.
- Sulu Kağan zamanında Emevilerle mücadele ederek İslamiyet'in doğuya (Orta Asya) yayılmasını geciktirmişlerdir.
- Uygurlardan sonra ikinci olarak yerleşik yaşama geçen topluluktur.
- 766'da Karlukların hakimiyetine girmişlerdir.

tarihvakti.com tarihvakti.com tarihvakti.com tarihvakti.com

Sasaniler'de çıkan **Mazdek İsyanı'nın bastırılmasında önemli rol oynayan** Türk devleti hangisidir?

AKHUNLAR (EFTALİTLER)

Rihle (Yolculuk) adlı eserinde İtil Bulgarlarından bahseden ünlü seyyah kimdir?

İBN-İ FADLAN

AKHUNLAR (EFTALİTLER) (367-557)

- Kökenleri Asya Hunlarına dayanmaktadır.
- V. yüzyılın ikinci yarısında Afganistan ve Kuzey Hindistan bölgesinde güçlü bir devlet olarak ortaya çıkmıştır.
- Sasaniler'de çıkan **Mazdek İsyanı**'nın bastırılmasında önemli rol oynamışlardır.
- İpek Yolu hakimiyetini sağlama amacıyla Köktürk-Sasani iş birliği ile yıkılmışlardır.

İTİL (VOLGA) BULGARLARI

- Ticaretle uğraşmaları sonucunda Müslüman tüccarlarla ilişkiye girmişler ve **Almış Han** zamanında İslamiyet'i kabul etmişlerdir.
- Doğu Avrupa'da Türk İslam kültürünün temsilcisi olmuşlardır.
- **İbni Fadlan, "Rıhle (Yolculuk)"** adlı eserinde İtil Bulgarlarından bahsetmiştir.
- İtil Bulgarları bugünkü Kazan Türkleri'nin atasıdır.

tarihvakti.com tarihvakti.com tarihvakti.com tarihvakti.com